

Gabriel Boroï

Mirela Stancu

Drept procesual civil

1. Partea generală. Judecata în fața primei instanțe

Ediția a 6-a, revizuită și adăugită

3) De asemenea, art. 128 C.proc.civ. stabilește *competența exclusivă a tribunalului în circumscripția căruia are loc arbitrajul*, pentru toate incidentele privind arbitrajul reglementat de Codul de procedură civilă^[1].

Secțiunea a 5-a. Incidente procedurale privitoare la instanța sesizată

§1. Întinderea competenței instanței sesizate

În cazul în care o instanță a fost sesizată cu o cerere de chemare în judecată, care, potrivit legii, este de competența sa, se pune problema de a ști care este întinderea acestei competențe. Sunt situații în care necesitatea rezolvării complete și unitare a pricinii impune instanței să se pronunțe și asupra apărării pârâtului, incidentelor procedurale ivite în cadrul procesului ori a unor alte cereri, chiar dacă, în mod obișnuit, acestea nu ar intra în competența sa.

1.1. Competența instanței sesizate de reclamant în privința excepțiilor și apărărilor invocate în cursul procesului

Consacrând legislativ o regulă recunoscută unanim în literatura de specialitate și în practica judiciară anterioare, art. 124 alin. (1) C.proc.civ. prevede că *instanța competentă să judece cererea principală se va pronunța și asupra apărărilor și excepțiilor, în afara celor care constituie chestiuni prejudiciale și care, potrivit legii, sunt de competența exclusivă a altei instanțe*.

Această regulă, cunoscută drept regula potrivit căreia *judecătorul acțiunii este și judecătorul excepției* (excepții procesuale și alte mijloace de apărare de fond), se justifică pe considerații de ordin practic, fiind necesar ca instanța să rezolve pricina în integralitatea ei, pentru a da o soluție unitară și a se evita pronunțarea unor hotărâri contradictorii.

De exemplu, judecătoria sesizată cu o cerere pentru executarea unui contract va examina și apărarea pârâtului, prin care acesta invocă nulitatea contractului, fără a

^[1] Tribunalul arbitral nu este asimilat unei instanțe judecătorești, ci celei arbitrale ale cărei competențe sunt reglementate expres în Cartea a IV-a a Codului de procedură civilă, astfel încât prevederile art. 141 și art. 142 C.proc.civ. nu sunt incidente în cazul în care conflictul de competență vizează o cerere de strămutare a dosarului aflat pe rolul tribunalului arbitral. Strămutarea reprezintă un incident procesual cu privire la instanța sesizată, care urmărește asigurarea unor condiții optime pentru desfășurarea activității de judecată și înlăturarea oricăror suspiciuni legate de părtinirea și lipsa de obiectivitate în soluționarea cauzelor deduse judecătii. Astfel, în situația în care conflictul negativ de competență vizează un incident procedural ivit pe parcursul soluționării unui litigiu arbitral, competența trebuie stabilită în raport cu normele legale ce reglementează arbitrajul, respectiv cu dispozițiile art. 128 coroborate cu cele ale art. 547 alin. (1) C.proc.civ., care stabilesc că soluționarea tuturor incidentelor privind organizarea și desfășurarea arbitrajului este de competența tribunalului în circumscripția căruia are loc arbitrajul – I.C.C.J., s. a II-a civ., dec. nr. 991 din 4 mai 2022, www.scj.ro.

mai fi nevoie să trimită problema nulității la instanța competentă potrivit art. 113 alin. (1) pct. (3) C.proc.civ.

De asemenea, *excepția de nelegalitate a actului administrativ cu caracter individual*^[1] este de competența instanței sesizate cu acțiunea principală. Astfel, conform art. 4 alin. (1) din Legea nr. 554/2004^[2], legalitatea unui act administrativ cu caracter individual, indiferent de data emiterii acestuia, poate fi cercetată oricând în cadrul unui proces, pe cale de excepție, din oficiu sau la cererea părții interesate. Instanța investită cu fondul litigiului și în fața căreia a fost invocată excepția de nelegalitate, constatând că de actul administrativ cu caracter individual depinde soluționarea litigiului pe fond, este competentă să se pronunțe asupra excepției, fie printr-o încheiere interlocutorie, fie prin hotărârea pe care o va pronunța în cauză. În situația în care instanța se pronunță asupra excepției de nelegalitate prin încheiere interlocutorie, aceasta poate fi atacată odată cu fondul [art. 4 alin. (2) din Legea nr. 554/2004]. În cazul în care a constatat nelegalitatea actului administrativ cu caracter individual, instanța în fața căreia a fost invocată excepția de nelegalitate va soluționa cauza, fără a ține seama de actul a cărui nelegalitate a fost constatată [art. 4 alin. (3) din Legea nr. 554/2004].

De la regula judecătorului acțiunii este și judecătorul excepției există o *derogare*, în cazul *chestiunilor prejudiciale*, adică al acelor probleme care trebuie să formeze obiectul unei judecăți prealabile, în așa fel încât soluția să fie dată, în mod definitiv, pentru toate procesele ce vor urma, cu autoritate de lucru judecat. De aceea, atunci când apărarea pârâtului constituie o chestiune prejudicială care, potrivit legii, este de competența exclusivă a altei instanțe, instanța sesizată cu cererea reclamantului, *de regulă, va suspenda judecata până la rezolvarea definitivă a chestiunii prejudiciale de către instanța competentă*, în temeiul art. 413 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ.

În legătură cu chestiunile prejudiciale este necesar a se reține că, fiind excepții de la regula înscrisă în art. 124 alin. (1) C.proc.civ., *trebuie să fie expres prevăzute de lege*, iar dispozițiile respective sunt de strictă interpretare și aplicare.

Constituie astfel de chestiuni prejudiciale:

a) *excepția de neconstituționalitate* a unei legi sau ordonanțe, a cărei soluționare este de competența exclusivă a Curții Constituționale, conform art. 146 lit. d) din Constituție și art. 29 din Legea nr. 47/1992. Subliniem că sesizarea Curții Consti-

^[1] Actele administrative cu caracter normativ nu pot forma obiect al excepției de nelegalitate. Controlul judecătoresc al actelor administrative cu caracter normativ se exercită de către instanța de contencios administrativ exclusiv în cadrul acțiunii în anulare, în condițiile prevăzute de Legea nr. 554/2004 [art. 4 alin. (4) din Legea nr. 554/2004].

^[2] În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 4 alin. (1) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, cu modificările și completările ulterioare, *excepția de nelegalitate poate fi invocată și cu privire la actele administrative cu caracter individual adoptate sau emise anterior intrării în vigoare a Legii nr. 554/2004* – I.C.C.J., Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, Decizia nr. 9/2021 (M. Of. nr. 976 din 13 octombrie 2021).

tuționale cu excepția de neconstituționalitate nu atrage suspendarea obligatorie a judecării, însă *instanța poate dispune suspendarea* în condițiile art. 413 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ.^[1];

b) *întrebarea preliminară (prejudicială)* adresată Curții de Justiție a Uniunii Europene, care, potrivit art. 267 alin. (1) TFUE, este competentă să se pronunțe, cu titlu preliminar, cu privire la: (i) interpretarea tratatelor și (ii) validitatea și interpretarea actelor adoptate de instituțiile, organele, oficiile sau agențiile Uniunii.

Conform alin. (2) al art. 267 TFUE, în cazul în care o asemenea chestiune se invocă în fața unei instanțe dintr-un stat membru, această instanță poate, în cazul în care apreciază că o decizie în această privință îi este necesară pentru a pronunța o hotărâre, să ceară Curții să se pronunțe cu privire la această chestiune, iar alin. (3) al aceluiași articol prevede că, în cazul în care o asemenea chestiune se invocă într-o cauză *pendente* în fața unei instanțe naționale ale cărei decizii nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern, această instanță este obligată să sesizeze Curtea.

Trebuie reținut că, potrivit art. 412 alin. (1) pct. 7 C.proc.civ., în cazul în care instanța formulează o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare adresată Curții de Justiție a Uniunii Europene, potrivit prevederilor tratatelor pe care se întemeiază Uniunea Europeană, judecata cauzei *se suspendă de drept*, iar potrivit art. 413 alin. (1) pct. 1¹ C.proc.civ., instanța poate suspenda judecata în situația în care, într-o cauză similară, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a fost sesizată de o altă instanță (sau chiar de aceeași instanță, dar în altă cauză) cu o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare;

c) *nelegalitatea actelor administrative cu caracter normativ* nu poate fi invocată pe cale de apărare într-un proces în curs, ci numai pe calea acțiunii în anulare în fața instanței de contencios administrativ, în termenele și condițiile prevăzute de lege [art. 4 alin. (4) din Legea nr. 554/2004];

d) un alt exemplu de chestiune prejudicială se desprinde din principiul consacrat de art. 27 alin. (7) C.proc.pen., care stabilește regula „*penalul ține în loc civilul*”. Potrivit dispoziției legale menționate, în cazul în care persoana vătămată sau succesorii acesteia nu s-au constituit parte civilă în procesul penal și au introdus la instanța civilă acțiune pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune, judecata în fața instanței civile *se suspendă după punerea în mișcare a acțiunii penale și până la rezolvarea în primă instanță a cauzei penale, dar nu mai mult de un an*.

Deși nu constituie o veritabilă chestiune prejudicială în sensul propriu al termenului, întrucât nu reprezintă o apărare care poate fi invocată de una din părți, ci un simplu avis fără niciun fel de caracter constrângător, pe care îl poate solicita instanța de judecată, menționăm și *emiterea de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului a unui avis consultativ cu privire la chestiuni de principiu privind interpretarea ori aplicarea drepturilor și libertăților din Convenția pentru apărarea dreptu-*

[1] A se vedea, în același sens, V.M. CIOBANU, G. BOROI, T.C. BRICIU, *Curs selectiv 2011*, p. 108.

rilor omului și a libertăților fundamentale sau din protocoalele la aceasta. Astfel, conform art. 2 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 173/2022 pentru adoptarea unor măsuri necesare punerii în aplicare a Protocolului nr. 16 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, adoptat la Strasbourg la 2 octombrie 2013 și semnat de România la Strasbourg la 14 octombrie 2014^[1], în materie civilă, atunci când este învestită cu judecarea cauzei în recurs sau, după caz, în procedura sesizării în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Înalta Curte de Casație și Justiție poate solicita Curții Europene a Drepturilor Omului emiterea unui astfel de aviz, în cazul în care apreciază că acesta este necesar pentru clarificarea unor aspecte ale cauzei în vederea pronunțării hotărârii. În această ipoteză, Înalta Curte de Casație și Justiție, când este învestită cu judecarea cauzei în recurs, *poate dispune suspendarea judecării cauzei până la comunicarea de către Agentul guvernamental pentru Curtea Europeană a Drepturilor Omului a avizului consultativ solicitat, tradus în limba română* [art. 2 alin. (8) din Legea nr. 173/2022]; în schimb, în cazul sesizării în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, *judecata se suspendă de drept* [art. 2 alin. (11) din Legea nr. 173/2022].

1.2. Competența instanței sesizate prin cererea principală în privința incidentelor procedurale

Potrivit art. 124 alin. (2) C.proc.civ., *incidentele procedurale sunt soluționate de instanța în fața căreia se invocă, în afară de cazurile în care legea prevede în mod expres altfel.*

Prin *incident de procedură*, într-un *sens mai larg*, se înțelege orice contestație care se grefează pe cererea principală și care este de natură să suspende, să întrerupă ori să stingă cursul judecății sau să modifice soluția. În *sens restrâns*, incidentul de procedură este acela care nu aduce modificări fondului dezbaterii în cursul procesului, neincluzând deci acele incidente ce modifică această dezbaterie, lărgind sau micșorând cadrul procesual.

Instanța sesizată cu o cerere este competentă să soluționeze toate incidentele propriu-zise, precum cele referitoare la *compunerea și constituirea instanței* (greșita compunere sau constituire a instanței), la *competență* (excepția de necompetență), la *probele administrate* (verificarea de înscrisuri, procedura falsului), la *nulitatea actelor de procedură*, la *suspendarea judecății*, la *perimarea cererii* etc.

Această regulă este o aplicare a principiului *accessorium sequitur principale*.

Sunt însă unele cazuri în care asupra incidentelor de procedură se pronunță în mod obligatoriu *un alt complet de judecată* (de exemplu, cererea de abținere sau de recuzare) sau o *altă instanță*. Astfel: cererea de delegare a instanței se rezolvă de Înalta Curte de Casație și Justiție (art. 147 C.proc.civ.); dacă, din cauza abținerii

[1] M. Of. nr. 560 din 8 iunie 2022.

sau recuzării, nu se poate alcătui completul de judecată, competența de a se pronunța asupra abținerii/recuzării aparține instanței ierarhic superioare [art. 50 alin. (2) C.proc.civ.]; cererea de strămutare este de competența curții de apel sau a Înaltei Curți de Casație și Justiție, în funcție de motivele invocate [art. 142 alin. (1) și (2) C.proc.civ.].

Precizăm că, în aplicarea aceluiași principiu *accessorium sequitur principale*, dacă hotărârea ce urmează a se pronunța asupra cererii principale nu este susceptibilă de exercițiul căilor de atac de reformare, atunci apelul sau, după caz, recursul nu poate fi exercitat nici în privința soluției date asupra incidentelor de procedură sau apărărilor, cu excepția cazurilor în care legea prevede în mod expres altfel [cum este cazul încheierii prin care s-a respins cererea de recuzare – art. 53 alin. (1) C.proc.civ.].

1.3. Prorogarea competenței

Sunt cazuri în care competența unei instanțe primește o adevărată extindere, în sensul că *instanța competentă să soluționeze cererea cu care a fost sesizată de către reclamant devine competentă să rezolve și cereri care, în mod obișnuit, nu intră în competența sa*.

Prorogarea competenței poate interveni în temeiul legii (prorogare legală), al unei hotărâri judecătorești (prorogare judecătorească) sau în temeiul convenției părților (prorogare convențională sau voluntară).

1.3.1. Prorogarea legală

Prorogarea legală a competenței intervine în cazurile expres prevăzute de lege, respectiv în cele prevăzute de art. 99 alin. (2), art. 112, art. 118 alin. (2), art. 123 și art. 139 C.proc.civ.

1) *Articolul 99 alin. (2) C.proc.civ.*, de care ne-am ocupat mai sus, prevede un prim caz de prorogare legală de competență, deoarece, în cazul în care mai multe capete principale de cerere întemeiate pe un titlu comun ori având aceeași cauză sau chiar cauze diferite, dar aflate în strânsă legătură, au fost deduse judecării printr-o unică cerere de chemare în judecată, instanța competentă să le soluționeze se determină ținându-se seama de acea pretenție care atrage competența unei instanțe de grad mai înalt.

2) *Articolul 112 C.proc.civ.*, pe care de asemenea l-am analizat deja, prevede un al doilea caz de prorogare legală a competenței, deoarece instanța sesizată de reclamant în raport de domiciliul sau sediul unui pârât devine competentă să soluționeze litigiul și față de pârâții care domiciliază sau își au sediul în circumscriptiile altor instanțe.

3) *Aplicarea art. 118 alin. (2) C.proc.civ.* (care, pentru ipoteza moștenirilor prin retransmitere, stabilește competența exclusivă a instanței ultimului domiciliu al oricăruia dintre defuncți) ar putea conduce la un al treilea caz de prorogare legală a

competenței, în măsura în care moștenirile succesive s-au deschis în circumscripțiile unor instanțe judecătorești diferite.

4) Al patrulea caz de prorogare legală a competenței este prevăzut de art. 123 alin. (1) C.proc.civ., potrivit căruia *cererile accesorii, adiționale, precum și cele incidente se judecă de instanța competentă pentru cererea principală, chiar dacă ar fi de competența materială sau teritorială a altei instanțe judecătorești, cu excepția cererilor prevăzute la art. 120 C.proc.civ.*

Textul vizează, în primul rând, cazul în care reclamantul își valorifică, prin aceeași cerere de chemare în judecată, mai multe pretenții (formulează mai multe capete de cerere) dintre care unele *accesorii*^[1], care ar putea determina competențe diferite; instanța competentă să rezolve capătul principal se va pronunța și asupra *capetelor de cerere accesorii*, chiar dacă, formulate separat, acestea ar fi fost de competența unei alte instanțe. Astfel, de exemplu:

– dacă reclamantul revendică un imobil, solicitând și despăgubiri, instanța de la locul situării imobilului este competentă să se pronunțe și cu privire la capătul accesoriu referitor la despăgubiri;

– cererea pentru acordarea pensiei de întreținere este accesorie față de cererea de stabilire a paternității, așa încât ea va fi soluționată de instanța de la domiciliul pârâtului sau de cea de la domiciliul reclamantului, conform art. 113 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ.;

– instanța ultimei locuințe comune a soților, sesizată cu o cerere de divorț, este competentă să dispună și împărțirea bunurilor comune ale soților, chiar dacă printre acestea figurează și un imobil situat în circumscripția altei instanțe etc.

Așa cum am arătat deja^[2], pentru a fi în prezența unei cereri accesorii, este necesar ca partea să o formuleze în cadrul aceluiași litigiu, împreună cu cererea principală de a cărei soluționare depinde. Cu alte cuvinte, criteriul de clasificare este unul procedural și este reprezentat de calea aleasă de reclamant pentru formularea cererii. Așa fiind, dacă o cerere a cărei soluționare depinde de o altă cerere, ce face obiectul unei alte judecăți, este formulată pe cale principală, vom fi în prezența a două cereri principale, iar nu a unei cereri principale și a uneia accesorii. Astfel, de exemplu, nu s-ar mai justifica prorogarea competenței în cazul în care cererea de împărțire a bunurilor comune se face după desfacerea căsătoriei, deci se va reveni la competența de drept comun, anume instanța de la domiciliul pârâtului sau, dacă printre bunuri se află și un imobil, instanța de la locul situării bunului, cu mențiunea că, în acest din urmă caz, suntem în prezența unei prorogări a competenței în privința împărțirii bunurilor mobile; de asemenea, în ipoteza partajului bunurilor comune în timpul căsătoriei, în condițiile art. 358 C.civ., se vor aplica,

^[1] Reamintim că, potrivit art. 30 alin. (4) C.proc.civ., cererile accesorii sunt *acele cereri a căror soluționare depinde de soluția dată unui capăt de cerere principal.*

^[2] A se vedea *supra*, p. 73.

după caz, prevederile art. 107 C.proc.civ. sau ale art. 117 C.proc.civ., iar nu cele din art. 915 C.proc.civ.

Articolul 123 C.proc.civ. are în vedere și situația în care, în cursul unui proces, se formulează *cereri cu caracter incidental*, adică acele cereri care sunt formulate în cadrul unui proces aflat în curs de desfășurare, cum ar fi cererile referitoare la luarea unor măsuri asigurătorii (sechestrul asigurător, poprirea asigurătorie și sechestrul judiciar), la asigurarea dovezilor^[1] [art. 360 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.] ori la luarea unor măsuri provizorii (de exemplu, stabilirea locuinței minorului pe timpul procesului de divorț – art. 920 C.proc.civ.; măsurile provizorii în materia drepturilor de proprietate intelectuală – art. 978-979 C.proc.civ.).

În temeiul aceluiași text, instanța sesizată cu cererea de chemare în judecată este competentă să soluționeze și *cererea reconvențională*, prin care pârâtul își valorifică pretenții proprii împotriva reclamantului. Soluția este consacrată și de art. 209 alin. (4) C.proc.civ., potrivit căruia cererea reconvențională se depune, sub sancțiunea decăderii, odată cu întâmpinarea sau, dacă pârâtul nu este obligat la întâmpinare, cel mai târziu la primul termen de judecată (prin urmare, are caracter incidental, fiind formulată în cadrul unui proces în curs), precum și de art. 210 alin. (1) C.proc.civ., potrivit căruia cererea reconvențională se judecă odată cu cererea principală. În baza aceluiași principiu, instanța sesizată cu cererea de chemare în judecată este competentă să soluționeze și *cererile de atragere în proces a terților*: cererea de intervenție voluntară principală sau accesorie [art. 66 alin. (1) C.proc.civ.], chemarea în judecată a altor persoane [art. 68 alin. (2) și (3) C.proc.civ.], chemarea în garanție [art. 73 alin. (2) și (3) și art. 74 alin. (4) C.proc.civ.], arătarea titularului dreptului (art. 76 C.proc.civ.), introducerea forțată în cauză, din oficiu, a altor persoane (art. 78 C.proc.civ.).

Prorogarea legală de competență operează și cu privire la *cererile adiționale*, adică acele cereri prin care o parte modifică pretențiile sale anterioare [art. 30 alin. (5) C.proc.civ.], în această categorie fiind incluse și cele prin care se adaugă noi capete de cerere.

În literatura de specialitate^[2] s-a arătat că, pentru a opera prorogarea legală de competență asupra cererii adiționale, este necesar ca între aceasta și cererea principală să existe o *conexiune, o legătură suficientă care să justifice această extindere de competență*. Prin urmare, dacă modificarea cererii inițiale este totală ori de esență (de exemplu, se înlocuiește o cerere de natură civilă cu una de contencios administrativ sau o cerere personală cu una reală imobiliară sau dacă este chemat

^[1] Spre deosebire de prevederile art. 236 C.proc.civ. 1865, art. 360 alin. (1) C.proc.civ. face vorbire de instanța competentă să judece procesul în primă instanță, iar nu de cea competentă să judece pricina. Așa fiind, rezultă că, *de lege lata*, o cerere de asigurare de probe formulată pe cale incidentală va fi soluționată de instanța care judecă procesul în primă instanță, chiar dacă acesta s-ar afla deja în apel sau în recurs (ipoteza presupune că asigurarea de dovezi se cere până la administrarea probelor în calea de atac de reformare).

^[2] I. DELEANU, *Tratat 2010*, p. 195; M. TĂBĂRCĂ, *Drept procesual civil 2017*, vol. I, p. 834.

în judecată un alt pârât în locul celui inițial, care va fi scos din proces), *nu va mai opera prorogarea legală de competență*. Soluția se justifică pe argumentul că, în caz contrar, s-ar permite reclamantului să ajungă la eludarea normelor de competență materială sau teritorială, fără a exista o justificare în acest sens^[1].

Prorogarea legală a competenței, în temeiul art. 123 C.proc.civ., operează, chiar dacă cererile accesorii, adiționale sau incidentale ar fi de competența materială sau teritorială a altei instanțe judecătorești. Această soluție este justificată de considerente de ordin practic, care impun ca litigiul să fie soluționat de o singură instanță, chiar dacă s-ar încălca normele absolute de competență, cum sunt normele de competență materială sau de competență teritorială exclusivă.

De altfel, uneori, *legea prevede în mod expres prorogarea competenței*, deși ambele capete de cerere ar fi de competența absolută a două instanțe diferite; de exemplu:

– în materia contenciosului administrativ, instanța (tribunalul sau, după caz, curtea de apel) este competentă să se pronunțe și asupra daunelor materiale sau morale solicitate, deși acest capăt de cerere ar fi de competența materială a judecătoriei;

– instanța de divorț se va pronunța cu privire la cererea referitoare la exercitarea autorității părintești asupra copiilor minori, pentru ambele capete de cerere competența teritorială fiind de ordine publică, ori va hotărî asupra împărțelii bunurilor comune, fiind posibil ca printre acestea să se afle și un imobil situat în raza teritorială a altei instanțe.

Cu toate acestea, *nu va opera prorogarea legală de competență asupra cererilor accesorii, adiționale și incidentale* în cazul cererilor vizate de art. 120 C.proc.civ., respectiv *cererile în materie de insolvență sau concordat preventiv*.

Prorogarea legală de competență prevăzută de art. 123 alin. (1) C.proc.civ. are loc și în cazurile în care competența de soluționare a cererii principale este stabilită de lege în favoarea *unei secții specializate sau a unui complet specializat* [art. 123 alin. (2) C.proc.civ.].

Se pune problema dacă prorogarea competenței operează și în cazul în care o secție specializată sau un complet specializat ar avea competența de soluționare a cererii accesorii sau incidentale. În ceea ce ne privește, apreciem că răspunsul este afirmativ și se întemeiază pe primul alineat al art. 123 C.proc.civ.

Din dispozițiile art. 123 alin. (1) C.proc.civ., care fac vorbire despre competența materială sau teritorială a instanțelor judecătorești, rezultă însă că prorogarea legală de competență *nu poate opera cu încălcarea normelor de competență generală*, astfel încât instanțele judecătorești nu își pot prelungi competența pentru a soluționa litigiul care intră în competența altor organe de jurisdicție.

[1] A se vedea și GH.-L. ZIDARU, V.M. CIOBANU, M. NICOLAE (coord.), în *Noul Cod*, vol. I, 2016, p. 478. În același sens, M. TĂBĂRCĂ, *Drept procesual civil 2017*, vol. I, p. 834.

Întrucât legea nu face nicio distincție sub acest aspect, rezultă că prorogarea legală de competență va opera în condițiile art. 123 alin. (1) C.proc.civ., *indiferent dacă norma de competență materială sau teritorială de la care se derogă este prevăzută de Codul de procedură civilă sau de o lege specială*^[1].

În fine, referitor la prorogarea legală de competență, trebuie reținut că, atunci când instanța este exclusiv competentă pentru una dintre părți, ea va fi *exclusiv competentă pentru toate părțile* [art. 123 alin. (3) C.proc.civ.]. De exemplu, dacă un profesionist formulează o cerere împotriva unui consumator, precum și a altor părți care nu au calitatea de consumator și ar fi întrunite condițiile coparticipării procesuale pasive, atunci prorogarea de competență va opera în mod obligatoriu la instanța în raza căreia se află domiciliul consumatorului, potrivit art. 121 C.proc.civ., reclamantul neavând alegerea conferită de art. 116 C.proc.civ. între instanțele menționate de art. 112 C.proc.civ.

Dacă a operat prorogarea competenței în privința soluționării unui capăt de cerere incidental, legea prevede uneori posibilitatea *disjungerii*, dacă judecarea cererii incidente ar întârzia judecarea cererii principale sau dacă numai cererea principală este în stare de a fi judecată (de exemplu, în cazul intervenției voluntare principale, al cererii reconvenționale, al cererii de chemare în garanție). Trebuie însă precizat că instanța care a devenit competentă în temeiul art. 123 C.proc.civ. își va păstra competența de a soluționa cererea incidentală și după disjungere, deci nu se va putea declina competența în favoarea instanței care, în mod normal, ar fi fost competentă să judece cererea respectivă, dacă aceasta ar fi fost formulată pe cale principală.

5) *Conexitatea* reprezintă un al cincilea caz de prorogare legală a competenței, fiind reglementată în art. 139 C.proc.civ.

Conexitatea reprezintă reunirea, în cursul judecății în primă instanță^[2], *a două sau mai multor pricini ce se află înaintea aceleiași instanțe*^[3] *sau a unor instanțe deosebite, de același grad sau de grad diferit, în care sunt aceleași părți sau chiar împreună cu alte părți și al căror obiect și cauză au, între ele, o strânsă legătură.*

^[1] În același sens, a se vedea: A. CONSTANDA, în G. BOROI (coord.), *Noul Cod*, vol. I, ed. a 2-a, 2016, p. 376; GH.-L. ZIDARU, în V.M. CIOBANU, M. NICOLAE (coord.), *Noul Cod*, vol. I, 2016, p. 474. În sensul că prorogarea de competență în temeiul art. 123 C.proc.civ. poate avea loc numai cu nesocotirea competenței materiale și teritoriale imperative reglementate în Titlul III din Cartea I a Codului de procedură civilă, a se vedea, totuși, M. TĂBĂRCĂ, *Drept procesual civil 2017*, vol. I, p. 835.

^[2] Față de dispozițiile clare în acest sens ale art. 139 alin. (1) C.proc.civ., conexarea nu poate fi dispusă între două cauze aflate ambele în apel sau în recurs.

În practica judiciară s-a reținut și soluția potrivit căreia prin precizarea că este posibilă conexarea în primă instanță s-a intenționat determinarea fazei procesului în care se poate admite judecarea împreună a cererilor aflate în strânsă legătură, pe acest temei nefiind posibilă conexarea cererilor de chemare în judecată direct în apel sau recurs (fiind însă posibilă conexarea chiar a apelurilor sau a recursurilor) – I.C.C.J., s. I civ., dec. nr. 2031 din 14 octombrie 2020, www.scj.ro.

^[3] Deși nu se prevede explicit că cererile se pot afla și pe rolul unei singure instanțe, totuși, formularea textului art. 139 C.proc.civ. nu exclude această posibilitate.

Stabilirea împrejurării că există o strânsă legătură între obiectul și cauza unor pricini diferite, care ar justifica judecarea împreună a acestora, este o problemă de fapt, lăsată la aprecierea instanței, legea neindicând un criteriu precis în acest scop.

Conexarea urmărește ca, prin judecarea împreună a cererilor conexe, să se asigure o mai bună realizare a activității de desfășurare a justiției, evitându-se pronunțarea unor hotărâri contradictorii, economisindu-se, totodată, timp, precum și cheltuielile necesare judecării.

Excepția de conexitate poate fi invocată de părți sau, din oficiu, de către instanță, cel mai târziu la primul termen de judecată înaintea instanței ulterior sesizate [art. 139 alin. (2) C.proc.civ.].

Spre deosebire de reglementarea anterioară, de lege lata, conexarea este posibilă, chiar dacă se nesocotesc normele de competență materială, însă, la fel ca în sistemul procesual anterior, prin conexare nu se pot eluda normele de competență teritorială exclusivă. Astfel, art. 139 alin. (3) teza a II-a C.proc.civ. stabilește că, dacă instanțele sunt de grad diferit, conexarea dosarelor se va face la instanța superioară în grad^[1], iar alin. (4) al aceluiași articol dispune că, atunci când una dintre cereri este de competență exclusivă a unei instanțe, conexarea se face la acea instanță, dispozițiile art. 99 alin. (2) C.proc.civ. fiind aplicabile; deci, dacă instanțele au o competență teritorială exclusivă, conexarea nu poate avea loc^[2].

^[1] Alineatul (3) al art. 139 C.proc.civ. a fost modificat în acest sens prin art. I pct. 3 din Legea nr. 138/2014 (M. Of. nr. 753 din 16 octombrie 2014), această modificare fiind necesară pentru a pune în concordanță dispozițiile legale care reglementează conexitatea cu cele ale art. 99 alin. (2) C.proc.civ., care instituie prorogarea legală de competență în favoarea instanței mai mare în grad în cazul în care mai multe capete principale de cerere întemeiate pe un titlu comun ori având aceeași cauză sau chiar cauze diferite, dar aflate în strânsă legătură, au fost deduse judecării printr-o unică cerere de chemare în judecată. Într-adevăr, nu era justificat ca prorogarea legală de competență cu eludarea normelor de competență materială să opereze atunci când mai multe capete principale de cerere întemeiate pe un titlu comun ori având aceeași cauză sau chiar cauze diferite, dar aflate în strânsă legătură, au fost deduse judecării printr-o unică cerere de chemare în judecată, dar să nu opereze în aceleași condiții, atunci când asemenea cereri erau formulate pe cale separată și erau întrunite condițiile conexării.

^[2] Soluția legislativă a inoperabilității conexării în cazul unor litigii care sunt de competență teritorială exclusivă a instanțelor sesizate nu se mai justifică. Această soluție, existentă în mod tradițional în sistemul nostru procesual, era justificată, sub imperiul Codului de procedură civilă din 1865, de faptul că reunirea a două sau mai multor cauze aflate într-o strânsă legătură nu era niciodată posibilă dacă prin această reunire erau încălcate normele de competență de ordine publică. Această concepție a fost însă abandonată, actualul Cod de procedură civilă consacrand prorogarea legală de competență prin derogare de la normele de competență materială în cazul în care mai multe capete principale de cerere întemeiate pe un titlu comun ori având aceeași cauză sau chiar cauze diferite, dar aflate în strânsă legătură, au fost deduse judecării printr-o unică cerere de chemare în judecată, instanța competentă să le soluționeze determinându-se în raport de acea pretenție care atrage competența unei instanțe de grad mai înalt. Ca o consecință, a fost instituită și posibilitatea de a se ajunge la aceeași soluție și în ipoteza în care cererile au fost formulate în cadrul unor dosare distincte, prin conexarea acestora. Așa fiind, este nefirească menținerea interdicției conexării în cazul în care pricinile aflate în strânsă legătură se află pe rolul a două instanțe care au competență teritorială exclusivă de soluționare a cauzelor respective.